

Jordan B. PETERSON, *Mi koji se hrvamo s Bogom. Percepcije božanskoga*, s engl. prev. Anđelko Bošnjak, Split, Verbum, 2024, 508 str. (izvornik: *We Who Wrestle with God: Perceptions of the Divine*, Penguin Publishing Group, 2024)

Snežana Živko Bosnar
sbosnar@gmail.com

Jordan B. Peterson (1962.) svjetski je poznat kanadski klinički psiholog, medijski komentator i autor više djela od kojih su najpoznatija: *12 pravila za život: Protuotrov kaosu* (*12 Rules for Life: An Antidote to Chaos*), *Mape značenja: Arhitektura vjerovanja* (*Maps of Meaning: The Architecture of Belief*), *Izvan reda: Još 12 pravila za život* (*Beyond Order: 12 More Rules for Life*), *Mi koji se hrvamo s Bogom: Percepcije božanskoga* (*We Who Wrestle with God: Perceptions of the Divine*) i dr. Također, autor je brojnih objava na mrežnoj platformi Youtube u kojima iznosi svoja mišljenja o aktualnim temama. Područja koja zaokupljaju njegov interes su, prije svega, psihofarmakologija, psihologija ljudskog ponašanja, psihologija politike i psihologija religije.

Proučavajući religiju i njezin utjecaj na čovjeka i društvo, Peterson je shvatio da je cijela zapadna kultura (umjetnost, etika, pravo) utemeljena u kršćanskom duhu i njegovim vrijednostima. Prihvaćajući te vrednote Peterson je i sam ponovno postao kršćanin, premda ne u tradicionalnom teističkom smislu koji je odbacio kao mladić (protestantizam), već tzv. »kulturni kršćanin«. Dakle, on danas »živi kao da Bog postoji« te svoju vjeru ostavlja otvorenu daljnjim spoznajama.

U djelu *Mi koji se hrvamo s Bogom* autor opisuje odnos Boga i čovjeka na temelju analize Biblije. Pri tome koristi, prije svega, Knjigu Postanka i Knjigu Izlaska fokusirajući se na sam početak povijesti, prve ljude, grijeh i ključne (odabrane) osobe u formiranju Izabranog naroda. Po potrebi povlači paralelu s Novim zavjetom, a onda problem stavlja u suvremeni kontekst. Peterson pri tome daje novu sliku Boga (teologiju) kojeg identificira s moralnim poretkom, implicitnog u cijelom svemiru.

Čovjek je slika Boga, njegova je zadaća oponašati Boga i dovršiti Božje djelo »stvaranja«. Pri tome je dužan držati se zadanog, apsolutno valjanoga moralnog zakona. Svako nepridržavanje (izvrtnje) donosi posljedice sukladne stup-

nju odstupanja te vodi dezintegraciji osobe i društva, što pokazuju primjeri starozavjetnih likova.

Koristeći psihologiju C. G. Junga Peterson tvrdi da u dubini svake integrirane psihe (pojedince, ali i kolektivne) postoji arhetip ljudskog ponašanja utemeljen u biblijskim pričama (dogadajima) i simbolima koji se prenosi s generacije na generaciju. Uloga mu je pomoći čovjeku u razumijevanju sebe, svijeta i Boga te mu ponuditi obrasce ponašanja koji daju smislen, odgovoran i cjelovit život.

Na početku samog djela nalazi se pjesma *Utjeha lešine*, G. M. Hopkinsa, nakon koje slijedi naslov: *Nagovještaj: Šapat laganog i blagog povjetarca* (str. 11-25) koje uvode čitatelja u promišljanje o Božjem biću i odnosu čovjeka i Boga. Prorok Ilija otkriva Boga u tihom šaptu lahora (savjesti) i svoj život usklađuje s Božjom riječju, odnosno s Božjim zahtjevima. Zanemarivanje Božje volje uzrokuje usložnjavanje života koji izlazi iz konteksta reda i smislenosti. Umjesto s Bogom čovjek začinje odnos s grijehom, što donosi razorne posljedice.

Nakon prvotna dva naslova knjiga je podijeljena na devet poglavlja: 1. *U početku* (str. 29-61), 2. *Adam, Eva, ponos, samosvijest i pad* (str. 63-104), 3. *Kajin, Abel i žrtva* (str. 107-165), 4. *Noa: Bog kao poziv na pripremu* (str. 167-194), 5. *Kula babilonska: Bog protiv tiranije i ponosa* (str. 197-237), 6. *Abraham: Bog kao energičan poziv na pustolovinu* (str. 239-305), 7. *Mojsije I: Bog kao strašan duh slobode* (str. 307-379), 8. *Mojsije II: Hedonizam i djetinjasta napast* (str. 381-431), 9. *Jona i vječni bezdan* (str. 433-457). Svako poglavlje ima nekoliko potpoglavlja, a nakon svega nalaze se *Zaključak* (str. 459-468), *Bilješke* (str. 469-501) i *Sadržaj* (str. 503-506).

U prvom poglavlju (*U početku*) autor predstavlja, zapravo, svoju misao (filozofiju) na temelju koje predstavlja sliku Boga i čovjeka (Stvaranja) danu na početku Biblije. Pri tome Bog gubi svoja tradicionalna teološka obilježja; on je kreativan Duh, kozmološki Princip bivanja i postajanja, koji ovaj svijet »stvara« iz kaosa (poput Demijurga). Svojom Riječju (Logosom), koja je živa i stvaralačka, oblikuje *prima materiju* u smislen red i poredak. Peterson smatra da je svaka riječ (koja ima značenje; tzv. mape značenja) živi duh koji odražava strukturu svemira i svoje porijeklo vuče iz živog stabla Logosa (str. 41). Čovjek je vrhunac stvaranja. Njegova je uloga da stvari stavi na pravo mjesto (oponaša Sveto), i odgovorno održava svijet držeći se moralnih načela koja su nedodirljiva.

U drugom poglavlju (*Adam, Eva, ponos, samosvijest i pad*) Peterson govori o prvim ljudima (nastanku svijesti), Adamu i Evi, njihovim osobitostima i slabostima te odnosu s Bogom, ali i Sotonom. Opisuje situaciju prije i poslije pada, kao i glavne osobine Sotone. Smatra da je grijeh utro put samosvijesti i oholosti koje čovjeka udaljuju od Boga.

Treće poglavlje (*Kajin, Abel i žrtva*) opisuje – putem postupaka, rada i žrtve dvojice braće – ispravan i pogrešan način života, tj. odnosa prema Bogu. Poniznosti, poslušnosti i velikodušnosti Abela koji stječe Božju naklonost autor djela suprotstavlja buntovništvo, interes, zavist i ogorčenost Kajina koji ga

navode na ubojstvo brata (čovjeka), raskidanje odnosa s Bogom i, posljedično, posvemašnjoj propasti. Peterson naglašava važnost pokajanja, žrtve i praštanja koje ponovno uspostavljaju odnos s Bogom i ljudima. Upozorava na prijetnju koju danas predstavlja tehnologija jer je u službi moći.

Četvrto poglavlje (*Noa: Bog kao poziv na pripremu*) govori o pravednom i mudrom čovjeku, Noi, koji je – promatrajući opću pokvarenost ljudi – naslutio krah civilizacije. Život je moguć samo u istini i pridržavanju moralnih normi te njihovoj primjeni u odnosu prema svakom stvorenom biću, poručuje Peterson. Svatko treba biti junak vlastitoga života, svjestan odgovornosti za cijeli svijet (str. 177).

U petom poglavlju (*Kula babilonska: Bog protiv tiranije i ponosa*) autor putem biblijske priče o kuli babilonskoj ponovno upozorava na opasnost od tehnologije, odnosno na opasnost štovanja ljudskog intelekta i njegovih mogućnosti umjesto Boga. Tehnički intelekt nema odnosa prema univerzalnoj referentnoj točki, dakle, nema smisla, tvrdi Peterson (str. 201). Posljedica života u visoko-tehnološkim društvima jest poremećaj u komunikaciji i razumijevanju fundamentalnih klasa pojmova kao što su npr. muškarac – žena, što se očituje u današnjoj zbrci identifikacije spolnosti i uopće seksualnosti. Žena je ponovno, kao nekad u Babilonu, žrtva eksploatacije, hedonizma i ekonomskih interesa. Međutim, istina je da je ideal *Djeвица i dijete* ključan element društva koje funkcionira, odnosno žena privržena mužu i obitelji (str. 204). U suprotnom, slijedi raspad društva u svim njegovim dimenzijama.

Šesto poglavlje (*Abraham: Bog kao energičan poziv na pustolovinu*) donosi poruku da svaki čovjek treba slušati Božji glas, odazvati se i slijediti put kojim ga Bog šalje. Taj put nije nimalo lak, kao što nije bio niti Abrahamu i Sari, Izaku i njegovim sinovima, ali je spasonosan. Baš kao što je Isus Krist prihvatio svoj križ i svoje poslanje, tako svaki čovjek treba krenuti u svoju avanturu života. Bog je izvor *impetusa* koji razvija osobu do neslućenih mogućnosti, duh koji vodi *gore*, pomaže i preobražava. Svaki nov napor je jedna prečka na Jakovljevim ljestvama koje vode u nebo. Nagrada je sazrijevanje i cjelovitost osobe na korist cijele zajednice. Abraham i Sara nakon mnogih i teških iskušenja postali su praroditelji Izabranog naroda.

Sedmo (*Mojsije I: Bog kao strašan duh slobode*) i osmo poglavlje (*Mojsije II: Hedonizam i djetinjasta napast*) govore o povijesti odnosa Izabranog naroda i Boga. Židovi su puno puta prekršili savez s Bogom, a on ih nije štedio učinkovitog pedagoškog kažnjavanja. Ovim poglavljima Peterson nadopunjuje i proširuje sliku Boga kao vrhovnog zakonodavca, jedinog Boga u apsolutnom smislu, ljubomornog i pravednog, onog koji nagrađuje, ali i kažnjava. Ni sam Mojsije nije bio pošteđen pravedne kazne. Međutim, Bog rado pokazuje milost i milosrđe onima koji svoj grijeh priznaju i odvrate se od lošeg puta. On se »vraća« i ponovno uspostavlja prekinuti odnos. Navedene osobine Bog pokazuje u

oslobađanju i vodstvu svojeg naroda u Obećanu zemlju. Peterson zaključuje da je ispravan život najbolja obrana od patnje i boli.

U zadnjem poglavlju (*Jona i vječni bezdan*) autor stavlja pozornost na važnost hrabrog i moralno cjelovitog pojedinca za društvo. Na Jonin poziv spašava se ogroman grad (Niniva) s brojnim žiteljima, za razliku od Sodome i Gomore, gradova koji su zbog svoje okorjelosti bili uništeni. Jona je simbol običnog čovjeka, pakosnog i zlog, koji želi zlo neprijatelju. Štoviše, želi da Bog učini to zlo u ime pravde. Usuđuje se s Bogom pregovarati i suditi o njegovim postupcima. Međutim, ispravno ponašanje uključuje poslušnost u vršenju volje Božje (čuti glas savjesti), preuzimanje odgovornosti (križa) i suočavanje s problemom u vjeri da će Bog sve izvesti na dobro.

Zaključak sumira Petersonovu zanimljivu i bogatu misao: čovjek je slika Logosa, obdaren neslućenim potencijalom kojeg treba hrabro i smjelo aktualizirati u životu. Riječ je o procesu samožrtve koji vodi *gore* i potpuno preobražava. Pri tome je važno biti otvoren Božjem glasu (savjesti) i njegovim nadahnućima te spremno surađivati. Ova zahtjevna pustolovina istovremeno otkriva svakom čovjeku temeljnu istinu, postoji li Bog ili ne.

Upućujem iskren poziv čitateljima da pomno prouče ovo djelo koje donosi veliku dobrobit i da otkriju u kojoj se etapi hrvanja s Bogom oni nalaze.